

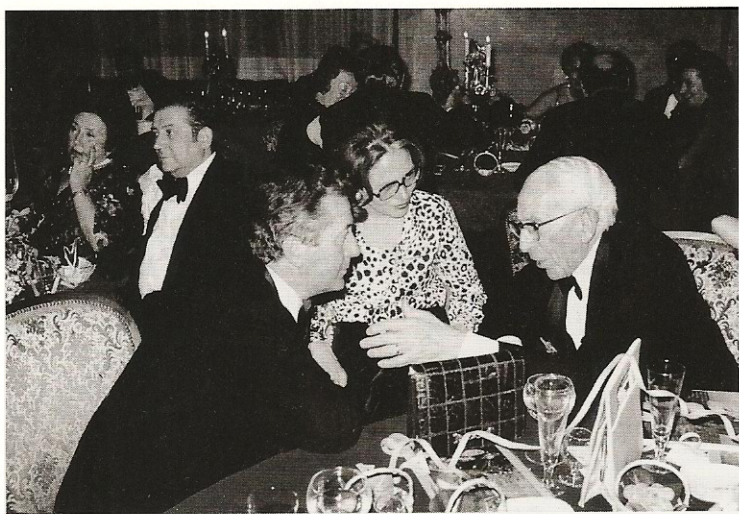
Abans d'oblidar-ho.

Unes memòries del turisme a l'Estartit

Un petit resum del començament del turisme a l'Estartit el fa amb gran encert el meu volgut amic, avui ja desaparegut, Marcel·lí Audivert en el seu documentat llibre *L'Estartit i les Medes*.

Voldria, però, afegir quelcom sobre una persona que ell menciona sense posar-hi un èmfasi especial que, per allà els anys vint, passà unes temporades d'estiu al nostre poble i que, per diferents circumstàncies, no va poder fer aquí el que amb un èxit sense precedents va construir en un altre lloc de la costa: es tracta del senyor Josep Ensesa i Gubert, creador del complex turístic més important i bonic de la Costa Brava i, sens dubte, un dels que té un disseny més harmoniós i equilibrat de tota la mediterrània: S'AGARÓ.

El senyor Ensesa que, malgrat la nostra diferència d'edat, em va distingir fins als últims moments de la seva profitosa vida amb el regal de la seva amistat i amb qui vaig gaudir de llargues vetllades d'amable conversació al seu Hostal de la Gavina, entre altres moltes anècdotes interessants i curioses, m'explicà que la seva primera intenció fou desenvolupar al nostre poble la idea que poc més tard es féu realitat a S'Agaró -encara que, formalment, fos el seu pare, Josep Ensesa i Pujadas, qui va iniciar les obres projectades i dirigides pel gran arquitecte gironí Rafael Masó i Valentí, fou el fill qui els donà l'impuls necessari per a la seva realització-. Sembla, però, que va topiar amb moltes dificultats i una de les més importants fou la manca de suport municipal per solucionar un gran problema que es va perllongar durant molts anys: la inexistent xarxa de servei d'aigua a la població.

Eugeni Llos i la seva esposa en un sopar amb Josep Ensesa i Gubert (Foto Capella)

Faig aquesta petita introducció, primerament, perquè crec que és quelcom ignorat i, després, perquè, d'haver-se produït, potser la fisonomia turística de l'Estartit hauria estat ben diferent de l'actual.

El destí, però, seguí per altres camins i, com que el temps no torna enre-
re, em situaré en el que, al meu entendre, fou l'inici del turisme que avui
tenim i que, encara que també ha sofert una certa evolució, que, en
alguns casos, qualitat i en dir qualitat no em refereixo només a l'aspecte
econòmic, sinó també al cultural, és potser involució, és el que hi ha i que
amb més o menys intensitat i participació he viscut i intentaré recordar.

L'any 1952 havien passat l'estiu a l'Estartit una sèrie de persones, majoritàriament franceses, que donaven a creure que el nostre poble podia esdevenir un lloc privilegiat per allotjar un turisme de gran ressò internacional.

Com a mostra, només cal esmentar alguns noms: Jean Hugo, excel·lent pintor, besnét del patriarca de les lletres franceses Víctor Hugo; Philippine de Rotschild, hereva de la branca francesa de la famosíssima família d'aquest nom que ha estat sempre paradigma de grans milionaris -només cal recordar que, en la parla popular, quan algú és molt ric s'acostuma a dir que és més ric que els Rotschild- i que en aquells moments era actriu destacada de la Comedie Française; els seus cosins Jacob i Sarah de Rotschild, fills del gran filantrop i científic Lord

Rotschild, branca anglesa de la família; Marie Serreulle, cunyada de qui era ambaixador de França als Estats Units i que, més tard, fou ministre d'afers estrangers, Hervé Alphand; David Supervielle, nom on es barrejava el capital -David- i la intel·lectualitat -Supervielle-; Guy du Mur, escriptor molt conegut a França per haver publicat, per aquelles dates, un llibre de gran èxit: *Les petites filles modèles*; el gran poeta i pintor Jean Cocteau, que fou durant la seva vida un dels noms més representatius de la vida mundana i artística de París.

I entre d'altres que seria massa llarg detallar, vull mencionar l'única família francesa que, en aquells anys -és evident que més tard n'hi ha hagut bastants més- es va afincar a l'Estartit: fou la família Sarramon de Tolosa de Llanguedoc -Toulouse- de la qual el senyor Sarramon pare, que no fa gaire ha deixat d'existir, fou durant molts anys president a la Cambra de Comerç. La seva vídua i els seus tres fills, bons amics meus, continuen visitant i habitant periòdicament la casa que varen comprar a l'Estartit.

La pregunta podria ésser: què va moure tota aquesta gent tan important amb molts aspectes a venir a aquestes contrades? Fent excepció dels Sarramon, els altres no hi ha cap dubte que vingueren per la seva connexió amb Jean Hugo, nom conegut arreu de França i molt ben endinrat en la gran societat parisenca

Recordo com si es tractés d'ara mateix quan, un bon dia, un matrimoni d'edat molt diferenciada -ella era molt més jove-, alts, de maneres senyorívoles, francès ell i ella anglesa, em vingueren a veure i em demanaren si coneixia alguna casa per llogar a l'estiu. Jo, que era molt jove i no em dedicava ni molt menys a aquest negoci -val a dir que en aquell temps no hi havia ningú per fer-ho-, vaig quedar molt sorprès de la petició. Em varen dir que el motiu de la seva visita era que algú els havia indicat que jo parlava la seva llengua. Vaig fer el que vaig poder i la meva il·lusió fou molt gran quan vaig conèixer que es tractava del descendent directe de Victor Hugo, les novel·les del qual havia llegit amb gran fruïció i de qui, precisament, estava llegint una biografia escrita, si la memòria no m'és infidel, per André Maurois. Val a dir que no varen dubtar-ne gaire. No hi havia molt a escollir i varen triar la casa del carrer de les Illes, avui derruïda, coneguda com la casa del Governador, ja que la creença del poble explica que hi havien habitat alguns governadors de les illes Medes a l'època en què hi havia una guarnició militar.

Val a dir que aquesta no és més que una història totalment inexacta. Qui de veritat habità la casa fou un tal José Villena, natural de Priego - Cuenca- que, segons els papers responsables, tenia el càrrec d'ajudant de la Meda i que, evidentment, mai en fou governador.

És evident que l'Estartit no tenia cap mena d'infraestructura per acollir turisme d'aquest nivell, però estic gairebé segur que fou això precisament el que els va atreure: el caràcter primari del lloc i la manca de convencionalismes que aquest fet els representava.

Aquesta trajectòria turística fou, però, trencada per l'arribada a l'Estartit d'un personatge estrany, un veritable aventurer anglès que tenia per nom Merlin Minshall i que, un bon dia, es va presentar a una agència de viatges de Londres, Wayfarers, oferint els seus serveis per treballar per a ells, a Espanya.

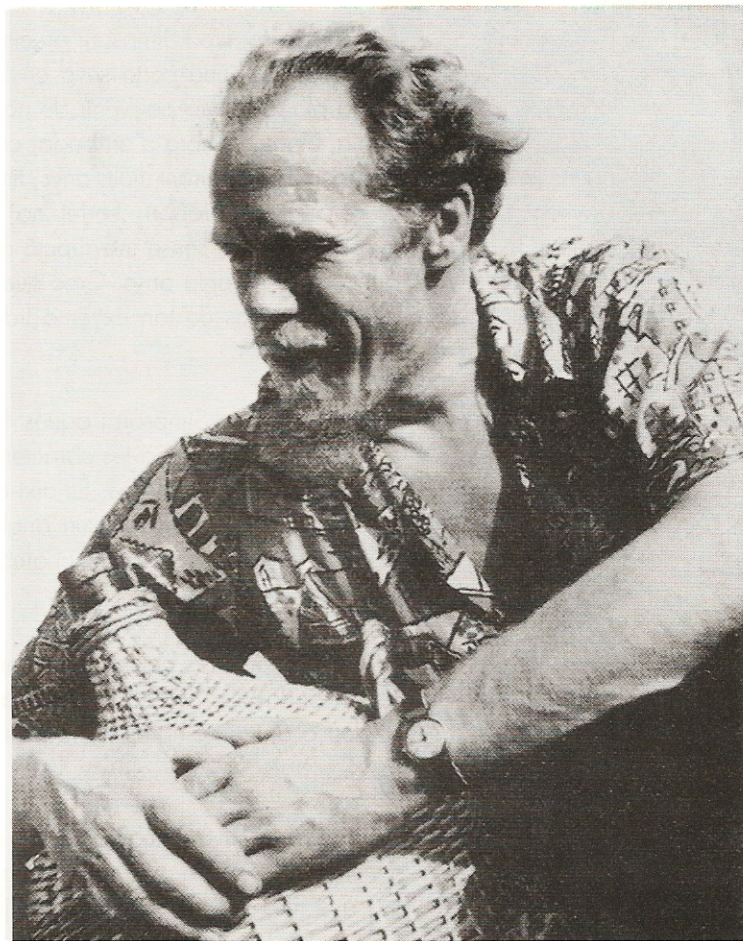
L'Estartit l'any 1952. Es veu la Fonda Montserrat de la primera època.
(Foto Arx. E. Llos)

A Londres, en aquells anys, entre les moltes agències de viatges existents encara no s'havia començat a emprar el nom de *tour-operator* n'hi havia concretament nou que eren conegudes com les *big nine* o sia, les nou grans, la més important de les quals era Thomas Cook and Son i la que menys, encara que potser la més especialitzada i la més inquieta, Wayfarers. Vull fer esment que en aquest món nostre, tan extremadament canviant, d'aquestes *big nine* ja només en queda una, Thomas Cook; les altres, per diversos atzars de la vida, han anat desapareixent.

Hi havia a Wayfarers, com a director, un home extraordinari que és mereixedor de tota una biografia, un home a qui jo definiria com un poeta dels viatges, una persona que, abans de pensar en la part econòmica, considerava el plaer que podia donar als seus clients. Tenia per lema, i ho aconseguia abastament, fer, abans que tot, amics.

L'Europa turística no tenia per a ell cap secret i eren moltíssimes les seves amistats a totes les poblacions, per petites que fossin, on el turisme anglès tenia per costum anar.

No havia estat, però, mai a la Costa Brava. El cas no era gens sorprenent, ja que la Costa Brava com a destí turístic de les agències de

Merlin Minshall als anys en què va començar a portar turistes a l'Estartit.
(Foto Arx. E. Llos)

viatges era pràcticament una regió ignorada. És cert que, alguns famosos, els noms dels quals sortien freqüentment a la premsa internacional com, per exemple, el pintor Marc Chagall a Tossa, l'actriu Madeleine Carroll a Sant Antoni de Calonge i l'escriptor Robert Ruark a Palamós, havien ja descobert abans de la guerra espanyola en aquesta costa, el repòs i la quietud que en els llocs de moda no els era possible trobar i que, més tard, alguns altres vingueren atrets per la propaganda que va generar la filmació de la pel·lícula *Pandora i l'holandès volador* en la que hi actuaven com a principals intèrprets Ava Gardner i James Mason, llavors en el cim de la seva popularitat, però, no havia encara cridat l'atenció dels organitzadors de viatges estrangers. L'únic lloc d'Espanya on des del 1947 Wayfarers havia enviat nombrosos grups de turistes era al País Basc, a Sant Sebastià.

Aquest home era i, per sort, encara és, Fred Simpson; precisament quan estic escrivint aquestes ratlles he rebut una carta seva en la qual m'anuncia que ja té reservada la plaça d'avió per venir de nou a l'Estartit aquest estiu. Em detalla el dia, el mes i l'hora d'arribada; cosa que significa que, una vegada més, com he fet durant molts anys, tindrè el plaer i el privilegi d'anar-lo a cercar a l'aeroport. El fet no tindria cap importància si no fos que es ve produint sense interrupció des de l'any 1953 i que, avui, Fred Simpson té noranta anys. Crec que en poques ocasions es dona a contemplar un cas de tan extrema fidelitat a una població.

Merlin Minshall, doncs, va anar a veure Simpson i aquest li encarrega recórrer la Costa Brava i trobar un lloc adient a les característiques que li descriu per portar-hi un grup de turistes anglesos. És així com un bon dia de l'hivern del 1952 es fa present a l'Estartit un anglès molt alt, media prop de dos metres, vestit força estrafolàriament i amb una barba rossa no massa ben acurada.

En aquells moments, hi havia a l'Estartit tres petits establiments d'allotjament: la Fonda Montserrat, la Fonda Vila i la Fonda Miramar sense que cap d'ells tingués més de deu o dotze cambres ni hagués obtingut la classificació d'hotel.

Suposo que per atzar o potser per la seva ubicació davant on hi havia abans la platja més genuïna del poble, es dirigeix a la Fonda Montserrat i, de la manera que més sap i pot parlava mitjanament l'i-

talià i el francès, i per haver estat una temporada a Eivissa, unes poques paraules de castellà- entaula conversa amb els propietaris de la fonda.

Aquests, que feia poc temps que l'havien adquirida i que eren de Cassà de la Selva, el reberen amb un cert escepticisme. La seva presència no semblava inspirar prou confiança per decidir-los a acceptar la seva proposta comercial: portar grups de clients al seu establiment d'una forma regular durant tota la temporada següent. No ho veien clar. Hi havia, però, un home, el propietari, que malgrat una aparença rústega estava dotat d'una natural intel·ligència i, sobretot, d'una gran intuïció, es deia Pere Parera i a Cassà, on tenia un petit restaurant, era conegut com *en Quirze*.

Pere Parera Quirze, amo de la Fonda Montserrat,
l'any 1953 (Foto Mendoza)

En Pere, a qui vaig conèixer molt bé i que em demostrà en moltíssimes ocasions que sabia ésser molt irònic i molt pràctic, va considerar que, tenint en compte la poca durada que per aquells temps oferia la temporada turística, tenia molt poc a perdre si acceptava aquell tracte i molt a guanyar si es desenvolupava de la forma que Minshall prometia. A la seva filla, Consol, que parlava un francès correcte, que, òbviament, va

Un dels autocars que portava els primers turistes a l'Estartit, i la Fonda Montserrat ja ampliada (1954). (Foto Arx. C. Parera)

ajudar molt en la negociació, aquell home li inspirava un gran respecte, per no dir una certa por. De totes maneres, va donar suport al seu pare i varen arribar a un acord.

Hi havia també a la família quatre persones més: la Mercè, esposa d'en Pere, dona molt senzilla, però dotada d'una gran capacitat de treball, que arribà a centenària; la seva mare Maria; en Miquel, marit de Consol i en Joaquim, fill d'aquest matrimoni, que devia tenir no més d'un a dos anys i que avui dirigeix els pròspers negocis que es varen iniciar amb la voluntat de Fred Simpson i la visita de Merlin Minshall. En Pere, la Mercè i la Maria ja no són d'aquest món, però els altres encara poden donar fe del que aquí deixo escrit.

Crec que és interessant conèixer com a anècdota que el cost de la pensió completa per dia i per persona va quedar fixat en seixanta pessetes i que Merlin Minstrall va exigir-hi una comissió de cinc pessetes a la qual cosa no hi tenia cap dret, ja que havia vingut treballant i pagat per Wayfarers.

Vull parlar ara d'aquesta estranya figura que era Merlin Minshall. He començat dient que era un aventurer i poques vegades el nom pot ésser més encertat. La seva vida, de la qual més d'una vegada va explicar-me'n retalls, em semblava una mera ficció a la qual es feia molt difícil poder donar-li credibilitat. Té un llibre escrit i publicat amb la seva autobiografia, avui totalment exhaurit i del qual tinc la sort de posseir un exemplar, que supera la novel·la d'aventures més agosarada que hom pugui imaginar. Em semblava totalment inventat, però quina fóra la meua sorpresa quan el 16 de novembre de 1988, mentre em trobava a Londres, la casualitat, com sovint succeix, em posà en contacte amb la realitat.

Estava encara al llit el matí d'aquell dia i vaig telefonar a la recepció de l'hotel perquè fessin pujar-me a la meua cambra l'esmorzar i el diari, com, habitualment tenia per costum. Vaig demanar concretament *The Daily Telegraph*, diari seriós per excel·lència, ja que sempre he odiat els periòdics sensacionalistes anglesos. Esmento aquesta circumstància per indicar que allò que publica un diari com aquest té sempre garantia de veracitat; com solem dir per aquestes llars: "el que diu va a missa", i en obrir-lo em vingué als ulls la notícia de la mort de Merlin Minshall, a qui dedicaven un espai descriptiu totalment inusual en un diari d'aquestes característiques.

M'estalviaré de fer qualsevol comentari; guardo el retall del seu obituari i em limitaré a transcriure'l fidelment.

Merlin Minshall

MERLIN MINSHALL, who has died aged 81, was one of the well-connected group of adventurers recruited by naval intelligence at the beginning of the 1939-45 War. One of his colleagues was Ian Fleming, and it is thought he was a model for Fleming's character of James Bond.

A burly, monocled man in a fur coat—he has been described by Len Deighton as “an amiable bear”—when Minshall first met Commander Fleming and Admiral Godfrey (who then comprised the Admiralty's intelligence team) he nearly ended his intelligence career with the observation that the Navy's Balkan Department was “up the creek”.

But Fleming smoothed the ruffled feathers, and thenceforth they became key figures in a daring plan to block the Danube to German shipping.

Minshall knew the Danube intimately. Before the war he had sailed his 100-year-old Dutch sailing barge, *Sperwer*, across the waterways of Europe to the Black Sea.

His mission to jam the famous Iron Gate—perilous arrows between Rumania and Yugoslavia—was aborted because his boats ran out of fuel, but this did not blight his 007-like future.

Occupied France

Put in charge of an anti U-boat intelligence operation known as “Z Intelligence” he found himself at a shore establishment, HMS Flowerdown, of which he later noted, “My staff consisted of 28 gorgeous Wrens. I was the only male in the establishment. James Bond would have discovered immediately how to cope with this, but it took me slightly longer.”

But attempting to counter Biscay-based U-boats from Flowerdown was far too tame for Minshall, so he got himself landed in occupied France by submarine to take a look for himself.

Another of his more exciting exploits took place in Yugoslavia where he helped Tito's partisans, at one point capturing a

small German warship while armed only with a cutlass.

After his Yugoslav adventures Minshall was summoned to Downing Street by Winston Churchill, who said: “Commander, you are the first person who has told me the truth about Tito's armed forces.”

Merlin Minshall was born in 1906. He was a half brother of Lord Poole (a redoubtable chairman of the Conservative party) and a nephew of the Baronet MP Sir Philip Wigham-Richardson. More to the point, his mother had worked for the Secret Service in the 1914-18 War.

Restless man

He was educated at Oxford and later qualified as an architect. Even then his reputation was somewhat larger than life: he worked as a photographer for newspapers and magazines (one of his sitters being Hermann Goering) and made a name for himself in motor racing, being presented by Mussolini with the Foreign Challenge Trophy for the world's longest car race.

After the war this energetic, restless man, labelled affectionately and despairingly by at least one admiral as a “ruddy pirate”, was associated with various ventures—from starting a travel firm to launching a wine and food club—the British Epicure Society.

Minshall was also adopted as a Liberal candidate for Parliament against Lord Lambton at Berwick, and took up practice as an architect.

He is survived by his wife, Christina, and four sons.

Retail de The Daily Telegraph del dia 16 de novembre de 1988

La traducció és:

"Merlin Mishall, que ha mort a l'edat de 81 anys, era un dels membres del molt ben relacionat grup d'aventurers reclutats per la Intel·ligència Naval Britànica -servei d'espionatge naval- al començament de la guerra de 1939-1945. Un dels seus col·legues era Ian Fleming, i és generalment admès que li serví de model per a la creació del personatge de James Bond.

Aquest home fornit i amant del monocle que, amb el seu abric de pell, ha estat descrit per Len Deighton com "un ós amable", quan per primera vegada va veure's amb el comandant Fleming i l'almirall Godfrey -que llavors formaven l'equip dirigent de l'espionatge de l'Almirallat Britànic- estigué a punt de finalitzar allí mateix la seva carrera com a espia quan els digué que el Departament Balcànic de la Marina era una "veritable porqueria".

Ian Fleming, però, va suavitzar la situació i, des d'aquell moment, varen convertir-se en figures clau d'un atrevit pla que consistia a obstruir el Danubi als vaixells alemanys.

Merlin Minshall en la seva joventut, com a espia a Iugoslàvia. (Foto Arx. E. Llos)

Minshall coneixia el Danubi a la perfecció. Abans de la guerra l'havia navegat a vela amb una vella barca holandesa que tenia cent anys travessant tota l'Europa fins al mar Negre¹. Li fou encomanada la missió de fer volar la famosa Porta de Ferro -perillosa barrera construïda pels nazis entre Romania i Iugoslàvia-, missió que quedà avortada perquè els seus vaixells es quedaren sense combustible, cosa que fou un imponderable, el fracàs, però, no va emmusteir en absolut el seu futur com a 007.

Caricatura de Merlin Minshall en la època que estigué al servei de la Intel·ligència Naval Britànica, durant la Segona Guerra Mundial. (Foto Arx. E. Llos)

LA FRANÇA OCUPADA

Posat al comandament d'una operació d'espionatge coneguda com "Z INTELLIGENCE" fou destinat a un campament de platja, "H.M.S.FLOWER DOWN", del qual ell mateix més tard en digué: "Els meus subordinats consistien en 28 dones meravelloses, pertanyents al Reial Servei Naval Femení. Jo era l'únic element masculí al campament. James Bond hauria tot seguit actuat en conseqüència. Dec, però, admetre que a mi em va costar una mica més de temps".

No obstant això, intentar el control dels vaixells alemanys des d'una platja, que era l'objectiu de la base en qüestió, no omplia el desig d'activitat de Minshall i va sol·licitar d'anar a la França ocupada, cosa que féu a bord d'un submarí, per dirigir l'operació personalment des d'allí.

Una altra gesta, entre les més extraordinàries, succeí a Iugoslàvia, on va ajudar els partisans de Tito a capturar un petit vaixell de guerra alemany comptant només per tot armament amb uns quants matxets.

Després d'aquesta espectacular aventura iugoslava, Minshall fou cridat a Downing Street pel primer ministre Winston Churchill, que li va dir: "Comandant, sou la primera persona que m'ha dit la veritat sobre les forces armades de Tito?".

Merlin Minshall nasqué l'any 1906. Era germanastre de Lord Poole -un conegut president del partit conservador- i nebot del diputat i baronet Sir Philip Wingham Richardson. Més a afegir: la seva mare actuà com a espia pel Servei Secret durant la guerra del 1914-1918.

UN HOME INQUIET

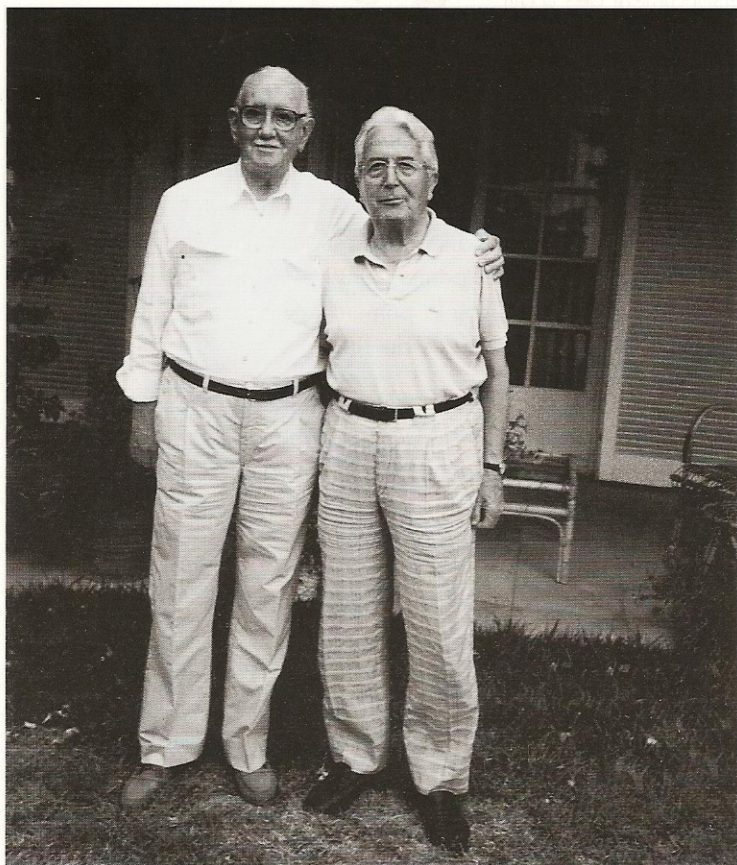
Fou educat a Oxford i, més tard, es qualificà com a arquitecte. Ja llavors, la seva reputació superava en certa manera la seva vida: treballà com a fotògraf per a diaris i revistes -en una ocasió va posar per ell Herman Goering-, i es va fer un nom com a pilot de cotxes de carrera. Mussolini en persona li feu entrega de

la copa quan va guanyar el FOREIGN CHALLENGE TROPHY, que era la carrera més llarga del món.

Després de la guerra, aquest inquiet i actiu home, etiquetat afectuosament per un almirall com "el pirata ros", el trobem associat a diverses aventures -des de guia de turisme a fundador d'un club de *gourmets*: THE BRITISH EPICURE SOCIETY-.

Minshall també intentà obtenir un escó al Parlament com a membre del partit liberal anglès³ pel comptat de BERWICK on va tenir com a adversari LORD LAMBTON. Sembla que el seu esclat final fou retornar als orígens i exercí la carrera d'arquitecte".

El sobreviuen la seva esposa, Christina, i quatre fills."

Fred Simpson
(Foto Arx. F. Simpson)

Fins aquí la traducció literal del que publicà The Daily Telegraph. Ho he volgut deixar escrit, ja que és evidentment ben curiós que l'home que va portar el primer grup de turistes anglesos a l'Estartit fou, ni més ni menys, qui va inspirar a Ian Fleming el personatge més famós del cinema mundial: James Bond.

I també em plau irònicament considerar què pensarien els seus milions d'admiradores si poguessin veure el mític James Bond exigint irregularment una comissió de cinc pessetes a un petit fondista de l'Estartit.

Com a colofó d'aquest capítol vull mencionar que la relació Wayfarers - Fonda Montserrat i, més tard, Wayfarers - Hotel Flamingo, moderna propietat de la mateixa família, va continuar sense cap interrupció fins que l'any 1975 Wayfarers fou adquirida per una altra companyia i va cessar les seves activitats, i que mai durant tots aquests anys es signà entre ells cap contracte, sinó que fou sempre una relació de paraula. Sortosament per a Fred Simpson, quan això succeí ell ja feia algun temps que, lluny de Londres, en una bonica població balnearia, vivia una amable existència d'home jubilat dedicat a tres grans aficions: la lectura, la pintura i la redacció de les seves memòries, que espero amb impaciència poder llegir.

Eugeni Llos

Notes

- 1 Aquesta embarcació, *SPERWER*, està avui exposada al Museu Marítim Nacional d'Holanda.
- 2 Minshall tenia una pobra opinió de les forces armades iugoslaves.
- 3 Minshall no va obtenir mai aquest escó, ja que fou derrotat en l'intent.